

De veranderingen in de zorg kunnen het voor zorgboeren ingewikkelder maken dan voorheen en creëren ook wel onzekerheden. Toch moeten zorgboeren zich vooral richten op de kansen die er liggen. De zorg en ondersteuning die zij leveren sluit goed aan bij de nieuwe beleidsdoelstellingen, zoals het bevorderen van zelfredzaamheid, het activeren van mensen en hen laten deelnemen aan de maatschappij. Treed daarmee naar buiten, laat zien wat je te bieden hebt, bepleiten Jan Hassink, Simone de Bruin en Hilde Verbeek.

TEKST JAN HASSINK, SIMONE DE BRUIN & HILDE VERBEEK | FOTO'S JAN HASSINK

GENOEGZAAM ACHTEROVER LEUNEN ZOU VERKEERD ZIJN

IN SPELEN OP VERANDERINGEN IN DE ZORG

Nederland telt meer dan duizend zorgboerderijen. Veel daarvan hebben een biologische bedrijfsvoering omdat die goed aansluit bij de zorg en begeleiding van mensen. Alle zorgboerderijen bieden dagbesteding, leertrajecten en woonplekken aan mensen die ondersteuning nodig hebben. Het gaat om kinderen en jongeren met een hulpvraag, volwassenen met een verstandelijke beperking of psychiatrische achtergrond, en mensen met dementie. In 2015 namen de gemeenten taken op het gebied van zorg en welzijn over van het Rijk. De basis daarvoor werd gelegd met de nieuwe Jeugdwet, de Participa-

tiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Deze decentralisatie ging gepaard met een bezuiniging van twintig procent op het budget waarmee het Rijk deze taken tot dan toe uitvoerde. Net als andere zorgaanbieders hebben ook zorgboeren nu te maken met tal van veranderingen. Zij ervaren druk en onzekerheid. Tot dusver kwamen veel deelnemers via een persoonsgebonden budget (pgb) naar de zorgboerderij, maar nu willen veel gemeenten af van de pgb's. Ook via zorg in natura kun je niet in alle gemeenten bij de zorgboerderij terecht, wanneer er geen contract is afgesloten. Een ander probleem is de enorme toename in administratieve lasten. Gemeenten gebruiken verschillende systemen voor verantwoording van de geleverde zorg. Ten slotte is er het probleem van achterstanden in betalingen.

Toch liggen er ook diverse kansen. Het beleid van gemeenten is gericht op het versterken van zelfredzaamheid en participatie van burgers. Gemeenten willen dat organisaties samenwerken en dat de schotten tussen zorg, welzijn, onderwijs en beschut werk worden doorbroken. Gemeenten zoeken lokale partners die

dwarsverbanden kunnen maken. Ook willen gemeenten meer zicht krijgen op de impact van de verleende zorg of ondersteuning. Wordt bijvoorbeeld de mantelzorger daadwerkelijk meer ontlast zodat de partner met dementie of het kind met een hulpvraag thuis kan blijven wonen?

Uit onderzoek onder verschillende doelgroepen blijkt dat zorgboerderijen een bijdrage kunnen leveren aan de zelfredzaamheid, op 'activatie en participatie' van deelnemers. Op de zorgboerderij bestaat vaak een gelijkwaardige relatie tussen de boer(in) en de deelnemer. Er wordt gekeken naar de mogelijkheden van de deelnemer. De sfeer is vaak persoonlijk en informeel; boer en deelnemer zijn samen aan het werk. Deelnemers voelen zich onderdeel van een gemeenschap, waar het werk concreet, zinvol en divers is en voor structuur zorgt en waar hun bijdrage waardering oogst. De groene ruimte op de boerderij biedt rust, ruimte en nodigt uit tot reflectie en zingeving. Voor veel deelnemers helpt het verzorgen van dieren om weer contacten met anderen aan te gaan. Door de ruimte en de rust ontstaan er minder vaak conflicten. Iemand kan zichzelf terugtrekken als dat nodig is. Deze mix van kwaliteiten vormt een veilige en tegelijk uitdagende omgeving.

Genoegzaam achterover leunen zou echter verkeerd zijn. Zorgboeren moeten zich juist blijven ontwikkelen en zich zichtbaar maken, om goed in te kunnen spelen op de nieuwe mogelijkheden die zich voordoen. Sommige zorgboeren hebben de schotten tussen onderwijs en zorg doorbroken en geven op de boerderij les aan kinderen die op school uitvallen. Op zorghoeve Kakelbont kunnen leerlingen een regulier diploma op niveau mbo-1 halen dankzij de samenwerking met een ROC. Door de dagbesteding krijgen jongeren structuur en ritme, waardoor ze weer aan leren toekomen. Twee dagen per week geeft een docent les. Een

“Sommige zorgboeren hebben de schotten tussen onderwijs en zorg doorbroken.”

Certificaat groenmodule snoeien.

ander voorbeeld is zorgboerderij Het Paradijs, die samenwerkt met een basisschool. Kinderen waarmee de school niet goed raad weet, komen naar de boerderij en krijgen daar les van een onderwijsassistent.

Kakelbont

Jongeren uit het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro) stromen nu vaak zonder startkwalificatie uit naar dagbesteding. Doorstroming naar het mbo (entree-opleiding) is voor deze doelgroep vaak lastig door de strengere toelatingsnormen. Daarnaast zijn er uitvallers in het reguliere onderwijs en uitvallers bij bedrijven; jongeren die nu zonder arbeidsperspectief thuiszitten. Steeds meer zorgboeren bieden deze jongeren een passend leer-werktraject aan. In 2015 startte een landelijke pilot waarbij tien zorgboeren met ondersteuning van de KPC Groep branche-erkende leertrajecten ontwikkelen en uitvoeren. Het gaat in eerste instantie om de opleidingen groen en horeca. De leertrajecten zijn gestoeld op de systematiek van het mbo. Onderdeel daarvan is op tijd komen, leren samenwerken en omgaan met kritiek.

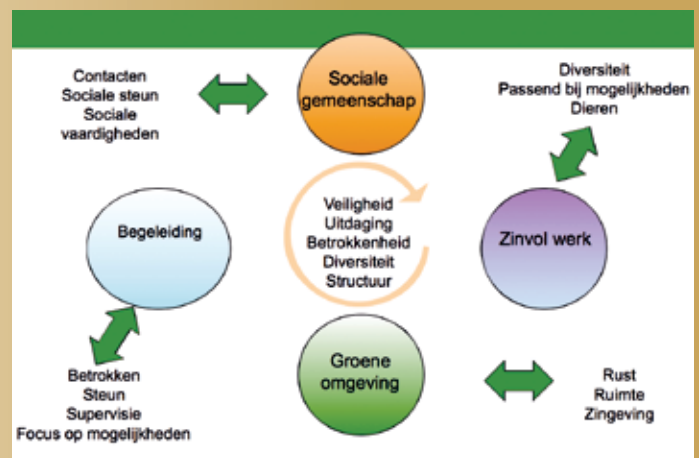
HET GROENTEAM

KENNISBIJENKOMSTEN

Wageningen Universiteit, Universiteit Maastricht en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) zijn een project gestart dat kennis over dagbesteding en 24-uurszorg op zorgboerderijen beschikbaar wil stellen aan gemeenten, zorgverzekeraars en zorgboeren. Centrale vraagstelling is: welke kwaliteiten hebben zorgboerderijen en hoe kunnen deze optimaal worden benut? Najaar 2016 worden er verschillende bijeenkomsten georganiseerd. Meer informatie is te krijgen bij Jan Hassink (jan.hassink@wur.nl).

'In het leertraject groen wordt er stage gelopen bij een echt groenbedrijf en leren deelnemers met klanten om te gaan.'

De deelnemers die meedoen in een leertraject zijn overwegend heel enthousiast. Bij Hoeve Klein Mariendaal in Arnhem hebben de eerste zes jongeren een externe stage bij verschillende groenbedrijven afgerond. Binnenkort kunnen ze met hun branche-erkende certificaat voor de dag komen bij werkgevers.

Het Vanzelfsprekend-systeem is een nieuwe manier van verantwoord van de zorg waarbij de deelnemer de regie heeft. Het systeem is speciaal ontwikkeld voor zorgboeren. Stichting Landzijde, waarin meer dan honderd zorgboeren uit Noord-Holland samenwerken, gaat er als eerste mee werken. Met behulp van een variant van de zelfredzaamheidsmatrix brengt de deelnemer zelf de mate van zelfredzaamheid in kaart. Het Vanzelfsprekend-systeem legt de nadruk op wat iemand kan – niet wat iemand niet kan – en wat hij wil doen om zijn situatie zo te houden of te verbeteren. Daarnaast kunnen deelnemers of hun naaste verwanten aangeven in hoeverre doelen worden behaald, wat ze eventueel veranderd willen zien en in hoeverre de zorgboerderij bijdraagt aan het voorkomen van extra zorg of uithuisplaatsing.

Aan mensen met dementie wordt vooralsnog vooral dagbesteding geleverd. 24-uurszorg op een boerderij als alternatief voor het verpleeghuis is in opkomst.

Een van de eerste in Nederland is zorgboerderij De Port in Kelpen-Oler. De Port heeft jarenlange ervaring met dagbesteding voor ouderen. In 2013 kwamen er drie woonvormen voor ouderen met dementie bij.

“24-uurszorg op een boerderij als alternatief voor het verpleeghuis is in opkomst.”

De ouderen kunnen deelnemen aan activiteiten als tuinieren, dieren verzorgen, wandelen en zelf koken met gewassen uit de tuin. Uitgangspunten van de geboden zorg zijn het behouden van de eigen levensstijl, met een voorliefde voor natuur, tuin en dieren, en huiselijkheid. Eerste ervaringen en bevindingen laten zien dat de zorgboerderij een alternatief kan zijn voor verpleeghuiszorg.

Al deze voorbeelden tonen aan dat zorgboerderijen succesvol kunnen inspelen op de nieuwe ontwikkelingen in het zorglandschap. Elke zorgboer die zijn draai nog zoekt kan er ideeën en motivatie uit putten. Met tot slot als advies: Weet wat je te bieden hebt en ga ermee de boer op! ■

Dr. ir. Jan Hassink is onderzoeker bij Wageningen-UR Plant Sciences Group en oprichter/coördinator van zorgboerderij Hoeve Klein Mariendaal. Dr. Ir. Simone de Bruin is onderzoeker bij het RIVM. Hilde Verbeek is verbonden aan Universiteit Maastricht.